

אור יהל

מאמרי מוסר, דעת ויראת ה'
א. לפי סדר פרשיות התורה ב. מערכות התשובה

פרשת שלח
מרגלים

כרך שני

מאת רבינו הנה"צ
מרו יהודה ליב חסמן זצוק"ל
מנהל רחמי בישיבת חברון - כנסת ישראל
(אביר נ"ר מ'תש"ז)

נדפסו נשדו וסודו ע"י
שלום מרדכי הכהן שברון

אור שלח קצב

שלח עקב הלב מכל

וידבר ד' וגו' שלח לך אנשים.

הרי לפנינו צדיקים שנבחרו מכל ישראל, מפי הקב"ה, ומפי משה, נתבררו דיקים אבל נתהפכו כנ"ל, ויש להתבונן מה גרם להפיכה גוראה זו בקרבם בזמן קצר, ובזוה"ק כאן נחפרש וז"ל: וישלח אותם משה וגו' כולם אנשים וגו', כלהו יכאין הו ורישי דישראל הו, אבל אינון דברו לגרמיהו עיטא בישא, אמאי בטלו ציטא דא, אלא אמרו אי ייעלון ישראל לארעא נחעבר אנן מלמהו רישין וימני משה רישין אחרונין, דהא אנן זכינן במדברא למהו רישין, אבל בארעא לא נזכי, ועל דנטלי עיטא בישא לגרמיהו מיתא אינון וכל אינון דנטלן מילייהו ע"כ, קיצורן של דברים אלו הם שהמרגלים אשר דיברו רעה על הארץ, לטובתם נתכוונו, כי אמרו לנפשם — כאן במדבר זכינן להיות נשיאים, אבל בארץ הקדושה לא נזכה להיות נשיאים, ויעבידנו משה מכסא הנשיאות וימנה אחרים במקומינו, ולכן הוציאו דבת הארץ, ודע כי בחז"ל אין אות מיותרת, שכל מדות חכמים כן הוא — לא יחסרו ולא יותירו אף כחוט השערה.

ומהשתא ראה והתבונן בהדברים הנוראים, צא וחשוב — אנשים אלו צדיקים אשר כגובה ארוזים גבהם בגדולת נפשם ורוחב לבם, כולם אנשים ראשי בני ישראל המה, שבדור הדעה מקבלי התוה"ק היו הם הנשיאים, ונבחרו לשליחות זו מכל ישראל, מפי הקב"ה, ומפי משה, היינו שהם מביני דעת קדושת הארץ וטובתה, ואמנם העמיקו לחקור כי אף שבמדבר זכו להיות נשיאים, אבל

בארץ לא יזכו, כלומר: שארץ זו אשר נאמר עלי' "עיני ד' אלקיך בה" וגו', מתעלים ומתקדשים יותר ויותר, ולכן יעמדו ודאי בניי שם בדרגה רוחנית גבו ממדרגתם במדבר, ושוב לא יהיו ראויים להיות נשיאים עליהם, הרי שידעו היא חבתה לפני המקום ב"ה, ולבסוף מה יצא מידיעתם זו? — טפש לבם ואו לנפשם א"כ שיעבידו אותנו מהנשיאות אין כדאי לנו כל העסק הלוה, ותוצ דבת הארץ, — וימותו במגפה הם וכל הדור עמהם, הרי אומר שתאות הכבוד גו להם לגדולים אלו, — שאף שנתבררו בצדיקים נתהפכו לכסילים, ולכשנדייק בדי הוזה"ק יש לראות עוד, שחששו שמא יעבידו אותם מנשיאותם וימנו אחו תחתיהם, כלומר: אילו לא היו ממנים אחרים תחתיהם, היו אולי מתגברים מחשבת זדון לבם בחשבם כי יצא הפסד כסאותם בשכר ביאתם לארץ הקדו אבל שיראו אחרים מתמנים תחתיהם ועיניהם ראות וכלות, לזה לא יכלו להסכ ובערה בהם אש תאות הקנאה והכבוד ותאכל אותם ואת כל בני דורם, נו ואיום, עד כאן חזן של מדות וסיבוך הלב ועקמימותו, שיושבים צדיקים גדוי ומפולגים ושוקלים במאזני קדושה וטהרה — אם יזכו אם לאו, ושם מתגנב מדה אחת, — מהפך הקערה על פיה, — ומפוצץ אותם לרסיסים, שוב אין ו צדיקים, אין כאן נשיאי ישראל, אלא מרגלים כסילים מוציאי דבת הארץ הוי "ע הלב מכל ואנש הוא מי ידענו".

ושמא תאמר כי גם לבם מלהשכיל ונעשו הדיוטסים גמורים להכריע מש כבודם וקנאתם דבר גדול זה בידיעתם ודעתם, הרי אה"כ ויקרא משה להושע בן יהושע, ואחז"ל שהתפלל עליו ואמר י"ה יושיעך מעצת מרגלים, וגם על כ נאמר ויבא עד חברון — שנשחטח על קברי אבות שלא יהא גיסת לחבריו להי בעצתם, וא"כ בינה זאת שלא באו ואמרו טובה הארץ מאד מאד וגם זבת ו ודבש היא, — אפס... כי חוששים אנו לכסאותינו וזכי שוטים היו כל ישראל, וד משום כך פחד משה על יהושע, והתפלל כלב על עצמו, אתמהא! אלא וי שלא עלה על דעת מעולם לחשוב עליהם כן, וגם הם עצמם לא באו למדה ולא הרגישו בה, אלא שעמוק עמוק בלבם עלה טיגא כחוט השערה, ורק ד' ה לב ובחזן כליות הראה לנו המקור ששיבשם והאבידם.

כזה הוא כח ההרס של מדה א' באדם, שחוטג השערה ממנו מפוצץ הו ומאבד אף שרים גדולים כנשיאי ישראל אלו, ובמה כחו גדול? — שמסתבך ונו בין אלפי אלפים כחות הנפשיים באדם, ואין מכירים ומרגישים אותו, אם בבדיקה יתירה וחיפוש אחר חיפוש, וזהו משא"כ (ירמי' י"ז) עקב הלב: ואנש הוא מי ידענה, אני ד' חוקר לב וגו', פירוש: רמאי הוא, שמסתבך ומט עצמו לבל יראו דרכיו, ואנוש הוא, כחולה מסוכן ונוטה למות, כלומר: מו שהוא עקב מכל, לפיכך אנוש הוא, כי מי ידענו — מי ידע תרמיתו ומעלליו, ו אני ד' חוקר לב בחזן כליות וגו'.

מכתב מאל"ה יו' חלק א'

י כו ל להרגיש בה, כי הקב"ה חבט חטא המרגלים מישראל ולא ממשא והנה כחב הגר"א ז"ל (באדרת אליהו פ' דברים) שהיו באים ישראל אל משק לשאול כל אחד על עבודת ה' הפרטית שלו, ומשה היה מלמדם העצות והדרכים לכל אחד כענינו הפרטי על פי ה'. הרי כי גם בחכמה היותר גדולה א"א להבחין בחזן דקותם של כחות הנפש, ורק ע"פ ה' — בנבואה בירר להם, ובענין המרגלים כבר כתבנו במאמר הנ"ל שלא רצה ה' לגלות למשה את האמת בענין שילוח המרגלים כמש"כ "שלא לך" — לדעתך, ועל כן עם כל עוצם חכמת משה רבינו טעה בדקות ההיא, כי לא יכו ל להרגישו.

ומעשה נתכונן, אם משה רבינו ע"ה לא נתפס על טעות זו היאך נתבעו עליה ישראל? הרי לנו מכאן לימוד גדול כי אפי' טעות כזו, שלא יוכל להרגישו משה רבינו על אחרים, הם בעצמם יכולים לראותה במבט האמת שלהם אם אך ירצו, ונעשים על זה אפי' עד כדי בכייה לדורות ר"ל, ותנחומין גדולים ברבר זה לאדם; כי עליו רק להתחזק הרבה ולהתרחק על האמת ולידבק בו, כי או לא יוכל עוד היצר הרע להטעותו בשום פנים.

ודבר נפלא יש בזה, לראות עד כמה כחו של מבט האמת מגיע, וכמה האדם אחראי אפי' בעד טעות דקה מן הרקה, מכיון שיכול לבררה ע"פ מבט האמת. כתבנו במאמר "הבטחון וההשתדלות" בענין המרגלים: "ז"ל הילקוט ריש שלח: אמרו ישראל, משה רבינו, גשלתה אנשים לפנינו אמר להם למה? (והקודם וזוהא המרגלים היה דבר פשוט וזאין לעשות וזוהונולות כו...) אמרו לו שכבר הכטיחנו הקב"ה שאנו נכנסים לארץ כנען ויורשים כל טוב... והרי שמעו' שאנו נכנסים... אם מטמינים הם את נימונם... ולא נמצא כלום, נמצא דברו של הקב"ה בטל, אלא ילכו מרגלים...". נתבונן נא, הלא דור דעה היו ולא בקל היו טועים, ואעפ"כ חשבו בדעתם שכל הפצם לשלוח המרגלים אינו אלא לביען קידוש השם, דור מקבלי התורה, עם כל עוצם הבנתם, לא עמדו על טעות זו, גם משה רבינו לא היה יכול לעמוד בזה שאין כונתם לשם שמים ממש, דמסיק בילקוט שם, "כיון ששמע (ונושו) כן גלכד בידם שנאמר וייטב בעינינו כו", — והנה משה רבינו בעוצם חכמתו היה מביין כל אדם בתוך חוכו ע"פ כל צדי כחות נפשו, אפי' הטמונים ביותר, כמש"כ "ואתה תחזה מכל העם", ואז"ל שהבחין ע"פ חכמת הפרצוף, וכבר כתבו הרבה מזה בזהר, וגם זולת זה מובן עד כמה הגיעה חכמת משה בכוחות הנפש, וכמה למד בהכנתם במהלך כל עוצם עלייתו בעבודת ה', ואחר כל אלה לא עמד על טעותם של

